
mr Lada SADIKOVIĆ¹

Policija, demokracija i terorizam

Police, Democracy and Terrorism

Sažetak

Funkcija policije kao jednog od temeljnih državnih organa, svakako je danas svuda važna i delikatna. Radi se upravo o organu koji svoj razlog postojanja nalazi u zaštiti ljudskih prava, koje osigurava moderna, demokratska i pravna država sa svim svojim atributima. Međutim, dobro je poznato da se i zemlje koje su već decenijama demokratske i pravne suočavaju sa pojavama da policijski organi pređu granicu koja dijeli zaštitu slobode od kršenja slobode. Svakako, da su teškoće i iskušenja koje taj problem nosi sa sobom izraženiji u zemljama koje su tek na početku izgradnje političke svijesti, demokratskih pravila i mehanizama uspostavljenih temeljnim načelima ustavnosti i zakonitosti kao i uspostavljanja osnovnih sloboda i prava čovjeka i građanina uz djelotvorna sredstva za njihovo ostvarivanje i zaštitu. Upravo je iz tog razloga enorman značaj uspostavljanja demokratske i pravne države u cilju efikasne zaštite jednakosti svih ljudi, kao i njihovih elementarnih prava i sloboda, pri čemu se onda određuje i samoj policiji pravo mjesto u demokratskom društvu.

Savremeni međunarodni terorizam postavio je uz sve ostalo i pitanje demokratskog karaktera državne funkcije. Bez obzira na okolnost da je došlo do povećane mobilizacije države i svakako policije kao njenog esencijalnog dijela, svakako da je dovela i do ukazivanja na njenu bitno demokratsku ulogu, u svakoj prilici pa i sada kada je vrlo aktuelna borba protiv terorizma u svim njegovim oblicima. Svakako je uvjerenje koje je u osnovi evropske demokratske tradicije da bez obzira kako teški i

¹ Asistent na Fakultetu kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu. Katedra za sigurnosne studije

ozbiljni bili izazovi pred kojima se nalaze savremene države, nema nikakvog osnova ni opravdanja da funkcija države ne bude uvijek demokratska i u skladu sa međunarodnim standardima o ljudskim pravima. Opasnosti terorizma, ma kako one danas bile naglašene, ne smiju i ne mogu biti izgovor da se ukida ili umanjuje demokratska suština države i posebno njena sposobnost da štiti osnovna ljudska prava.

Upravo zato, danas se s posebnom pažnjom treba naglasiti da je zaštita ljudskih prava jedna od najvažnijih zadataka savremene demokratske države, pa i policije kao onog njenog dijela koji izražava njeno svojstvo legalne i legitimne prinude. Države potpisnice Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava, među kojima je i Bosna i Hercegovina, obavezne su prema Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava da «osiguraju zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda svim licima koja su pod njihovom jurisdikcijom» (član 1 Konvencije).

Sasvim prirodno, ako je ta obaveza države, onda je to, u prvom redu, obaveza i policije kao njenog neodvojivog i nezamjenjivog dijela. Policija je zapravo onaj «najistureniji» dio države, koji je u neposrednom kontaktu sa građanima i ostalim licima koja su pod jurisdikcijom date države, koji je obavezan baš zato jer je dio države, da štiti ljudska prava, ali koji u toj funkciji i svoja policijska prava, kao što je to navedeno u pravu na život i brojnim drugim pravima iz Evropske konvencije.

Priroda funkcije policije u zaštiti ljudskih prava i drugih demokratskih vrijednosti jednog savremenog društva, proizlazi iz prirode i suštine same države. Naime, država kao najmoćnija grupa i društvena organizacija jedina raspolaže legaliziranom upotrebom fizičke prinude tj. oružanom moći. Atribut legalizirane fizičke prinude svakako se potvrđuje i u aspektu kako unutrašnje tako i vanjske suverenosti. Država, kako je to mnogo puta rečeno jedina posjeduje monopol legalizirane fizičke prinude, koji je i odvaja od svih drugih organizacija, i u pogledu isključivog ovlaštenja da stvara najviše pravne norme koje su apsolutno obavezne za sve građane tj. državljane u granicama njenog teritorija tako i da samostalno istupa u međunarodnim odnosima bez obzira kolika je njena faktička moć ili snaga. «Država je politička zajednica onih koji vladaju i onih kojima se vlada, uređena na osnovi pravila koja prihvaćaju (svojevoljno ili pod prinudom) svi članovi.»²

² Leksikon temeljnih pojmova politike, Fond otvoreno društvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1994. godine, str. 93

Karakteristika državne vlasti, pa i svake druge je u nametanju volje iza koje stoji monopol fizičke prinude, koji onemogućava svaki vid otpora koji bi se pri tome mogao javiti. Upravo u tom kontekstu moramo naglasiti da niti jedna vlast nije u mogućnosti da apsolutno nameće svoju volju. Svakako da je autoritativnija ona vlast čije se odluke prihvataju dobrovoljno od vlasti koja se sprovodi silom, što se i potvrđuje izrekom: «Lahko je doći na vlast bajonetama, ali je teško na njima sjediti». Pri tome vidimo težnju svake vlasti da se prihvate norme koje ona nameće, ne u strahu od sankcije već iz uvjerenja da je to upravo valjano i u interesu većine članova jedne društvene zajednice. Pri tome, princip legitimiranja vlasti kao jedan od osnovnih temelja demokracije proizlazi iz činjenice da građani sudjeluju u konstituiranju vlasti, bilo da se radi o neposrednoj demokraciji gdje se izjašnjavanje vrši direktno putem referendumu, bilo da se radi o posrednoj demokraciji kojom prilikom građani biraju predstavnike koji u njihovo ime vrše vlast.

Obilježje državne vlasti kao organa koji nešto nameće i politike, kao borbe za vlast i oko vlasti tj. onoga što se nameće, ukazuje na činjenicu da može doći do sukoba usljed usklađivanja pojedinačnih i posebnih interesa kako bi se ostvario zajednički interes. Pri tome se javljaju i masovniji oblici neprihvatanja ostvarivanja zajedničkog interesa tj. uvjerenja u ispravnost djelovanja države u cilju svih njenih građana a ne samo određenih pojedinaca. Upravo tada djeluju organi legitimne fizičke prinude u cilju održavanja javnog reda i sigurnosti, sprečavajući tako sve pojave koje bi mogle ugroziti javni red i poredak i dovesti u pitanje opstanak države.

Kako bi se legitimna fizička prinuda djelotvorno stavila u funkciju, svaka država ustanovljava organe koji raspolažu oružjem, djelujući u cilju odbrane unutrašnje i vanjske sigurnosti. Tu se ubrajaju vojska, koja je stvarno faktički odraz moći jedne države u odnosu prema drugim državama i policija, koja je u funkciji uspostavljanja i održavanja unutrašnjeg reda i sigurnosti. Policija je državni organ koji, prije svega, mora osigurati slobodu i sigurnost svakog pojedinca koji živi na prostoru državne jurisdikcije. Ona predstavlja poseban naoružani odjel državne uprave koji je ovlašten da održava javni red i mir, osigurava državni poredak, sprečava društveno nedopuštena ponašanja, te sudjeluje u otkrivanju učinilaca

prekršaja i krivičnih djela. ³ Funkcija i uloga policije o kojoj danas govorimo vezuje se, prije svega, uz modernu demokratsku državu u kojoj su svi ljudi jednaki i koja funkcionira na principu vladavine prava. Policija kao organ jedne takve države mora strogo paziti da ne zaobiđe ili da ne ignorira spomenuta ljudska prava, kao i da sprječava svaku moguću zloupotrebu vlasti.

Zaštita i poštivanje ljudskih prava svakako su sastavni dio policije u velikom stepenu. Očuvanje društvenog poretka je osnovna policijska funkcija, a društveni poredak je temelj realizacije ljudskih prava, pri čemu se zaštita ljudskih prava može posmatrati kao policijska funkcija koja bi trebala stajati u istoj ravni sa prevencijom i otkrivanjem kriminala. Uklanjanje tenzije između prava policije i ljudskih prava koja postoji u praksi, kao i kreiranje kulture ljudskih prava unutar policijskih organa, jedan je od najvažnijih zadataka demokratskog društva. Ljudska prava o kojima govorimo označavaju zapravo proces demokratizacije određenog društva kao i njegovih organa. Jedna od najvažnijih vrlina građanina jeste njegov odnos prema policiji jer ako policija štiti javni interes onda je dužnost građana da pomognu policiji u ostvarenju tog cilja.

Policija je velikim dijelom i politička aktivnost. Potreba za njenim postojanjem javila se još u ranom periodu razvoja društva. I ona je uvijek bila, ne samo jedan od indikatora politizacije društva, nego je često bitno doprinosila brojnim procesima političkog funkcioniranja društva. Policija, kao izvršni organ državne uprave prije svega primjenjuje zakone koje donosi zakonodavstvo i prilagođava efekat tih zakona kroz izvršenje diskrecionog prava u njihovom sprovođenju. Ona dakle u primjeni zakona ima svoje područje slobodne procjene koje se obično zove diskreciono pravo. Suština diskrecione ocjene je u tome da «zakonski propisi ne sadrže kategoričku normu, nego ostavljaju organu uprave da sam bira u konkretnom slučaju između dvije ili više mogućnosti (alternativa) , rukovodeći se pri tome društvenim (opštim javnim) interesom. »⁴

³ Leksikon temeljnih pojmova politike – Abeceda demokracije, Fond Otvoreno društvo Bosne i Hercegovine 1994. godine, str. 135

⁴ Dr. Ibrahim Festić, Upravno pravo, Pravni fakultet, Sarajevo 1974. godine, str. 125

A sam pojam «diskreciona ocjena» nastao je kombinacijom termina iz dva jezika tj. njemačkog termina «freies Ermessen – slobodna ocjena i francuskog termina pouvoir discretiounaire – diskreciono ovlaštenje.»⁵ Diskreciona ocjena je neophodna pri odlučivanju policijskih organa upravo iz razloga faktičke nemogućnosti pravnog normiranja ili u najmanju ruku nedovoljnog normiranja svih postojećih društvenih odnosa i konkretnih situacija koji su inače od velikog društvenog značaja. Pri tome moramo naglasiti da vršenje diskrecionog ovlaštenja nikako ne predstavlja samovolju, u ovom slučaju samovolju policijskih organa, upravo zato što se dato ovlaštenje i njegov krajnji cilj moraju pravilno tumačiti u dozvoljenim granicama i shodno općem interesu društva, kojim se inače rukovode i zakoni koji reguliraju funkciju policije. A to znači da to ovlaštenje ne bi moglo biti djelovanje u privatnom ili partikularnom interesu, pošto bi svako prekoračenje datih ovlaštenja policije bilo njeno protuzakonito djelovanje.

Izvršavajući svoju osnovnu funkciju obezbjeđivanja mira i sigurnosti policija takođe osigurava odvijanje političkih procesa koje nameće vladavina prava, podržava nezavisno sudstvo, pomaže poštivanje ustava i zakona, ograničenje i podjelu vlasti, predstavnički mandat na bazi slobodnih i demokratskih izbora kao jednog od osnovnih obilježja narodne suverenosti kao i ljudskih prava i sloboda. Policija je dakle uključena u proces političke socijalizacije. Upravo u susretu sa policijom građani dolaze u direktni kontakt sa državom, prilikom kojeg stjeću i izvjesne elemente političke kulture društva u kojem se i sami nalaze. Međutim, «sve dok država nema načina da postavi po jednog policajca za petama svakog pojedinca (i još jednog za petama ovog prvog itd.) , načelo savremene države biće da građani poštuju zakone zato što im se to poštivanje čini, u njihovoj svijesti, legitimnim».⁶

Već smo prije spomenuli da je jedan od uvjeta demokratske države upravo predstavnička demokracija gdje građani biraju svoje predstavnike koji formiraju zakonodavno tijelo – parlament i u njihovo ime vrše vlast uz veliki stepen odgovornosti kao i efektivnosti, što je neophodno da bi se osigurala kontrola nad donosiocima odluka. Službenici policije

⁵ Dr. Velimir Ivančević, Institucije upravnog prava, Knjiga I, Zagreb 1983. godine, str. 197

⁶ Patrice Canivez, Odgojiti građanina, Pravni centar – Fond Otvoreno društvo Bosne i Hercegovine 1999. godine, str. 23

nisu predstavnici zajednice u istom smislu kao što su to izabrani predstavnici skupštine, ali su, nesumljivo i oni sami instrumenti ostvarivanja zajedničkih ciljeva. U demokraciji, efektivnost policije ovisi o saradnji građana i stepenu saglasnosti njene funkcije sa zajednicom. A «demokracija je politički sistem gdje ili znatan dio ili većina naroda ima slobode i prava političkog odlučivanja i postavljanja, nadzora i pozivanja na odgovornost nosilaca političke vlasti». ⁷

Nesumnjivo je, da su sloboda i sigurnost kao što to navodi član 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima jedan od najviših ciljeva, ne samo države već i međunarodne zajednice. Policijski službenik bi sa velikim poteškoćama obavljao svoju funkciju na nepristrasan i neovisan način ako bi bio pod utjecajem privatnih interesa. Predstavnička vladavina je takođe prisutna u policiji u onoj mjeri koja je neophodna da bi se ostvarili potrebni uvjeti za djelovanje bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što su ljudska rasa, boja kože, pol, jezik i religija. ⁸ Pri tome se mora adekvatno obezbjediti i neometano vršenje dužnosti i pripadnika manjina u policiji. Policijski službenik pri vršenju vlasti mora da bude svjestan činjenice da su ljudska prava svakom pojedincu urođena a nisu, niti ih iko može darovati, bilo da se radi o državi ili nekom drugom subjektu.

Odgovornost organa policije jedan je od temeljnih uvjeta funkcioniranja svakog modernog demokratskog društva. Pri tome se javljaju pravna i politička odgovornost koje su među sobom na više načina povezane. Pravna odgovornost odnosi se na obavezu policije da strogo poštuje načelo zakonitosti kao i da u potpunosti bude odgovorna društvenoj zajednici u čijoj je službi i za čije dobro funkcionira. Ovo svakako podrazumijeva i ličnu odgovornost svakog policijskog službenika za vlastito djelovanje ili eventualne propuste. Politička odgovornost se odnosi na strogo korištenje izvora i ovlaštenja koja su im dodijeljena, omogućujući javnosti kontrolu uprave i administracije policije, kao i njenih operativnih načina djelovanja.

⁷ *Ib idem*, str. 135

⁸ Evropska konvencija o ljudskim pravima, Drugo izdanje, Sarajevo 1999 godine, str. 23,

Član 14 – Zabrana diskriminacije koji glasi: «Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom

Konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovjest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status. »

Organi policije su dužni da rade u skladu sa javnim interesom. Za jednu demokratsku državu, pored uspostavljenih institucija za nadzor, veliku ulogu igra i «*opinio juris*» tj. internalizirana društvena norma prema kojoj se vlast mora pokoravati ustavu i zakonu.⁹ Upravo informacije te vrste zajednica prosljeđuje preko političkih institucija ka policiji što predstavlja mjeru efektivnosti ustavnih sredstava kako bi se osigurala kontrola građana nad onim koji donose i izvršavaju odluke.

Nasilna i samovoljna upotreba fizičke prinude izaziva strah i nesigurnost, i podstiče razvijanje mentaliteta političke podčinjenosti, djeluje suprotno principima vladavine prava i dovodi do veoma ozbiljnih formi društvenog nereda. To predstavlja opasnost upravo iz razloga što se takvo djelovanje može okrenuti i protiv onih koji ga praktikuju. Jedan od načina sprječavanja društvenih nereda kao i ponovnog uspostavljanja je osiguranje poštivanja vladavine prava. To se odražava i u postupcima oduzimanja imuniteta onim osobama koje su ga zloupotrijebili time što nisu poštovali zakone i na njima zasnovana druga pravila ponašanja u društvu.

Zloupotreba moći javlja se kao jedna od osnovnih smetnji demokracije i pravne države. Taj pojam ne smijemo samo vezati za policiju kada se na primjer radi o nezakonitom hapšenju, pretresu ili neovlaštenoj konfiskaciji imovine.¹⁰ Propusti se takođe dešavaju i u sudstvu gdje može doći do neopreznog i popustljivog djelovanja u rješavanju navedenih slučajeva kao i da institucije političke vlasti ignoriraju ili čak ohrabre takvo ponašanje. Policija ni u jednom slučaju ne bi trebala iskoristiti takvu situaciju i zloupotrijebiti dato ovlaštenje ili čak surađivati sa takvim predstavnicima vlasti.

Policija je u demokraciji efikasna kada se njeno djelovanje razvija i implementira na način prihvaćen od onih na koje se primjenjuje. Tu se svakako javlja potreba za pravovremenom i objektivnom informiranošću o svim pitanjima relevantnim za društvo. To svakako predstavlja i učešće građana u svim javnim raspravama koje su od značaja za njihov prosperitet. Učešće građana u javnim debatama, kako je to definisao Sherri

⁹ Smiljko Sokol i Branko Smerdel, *Ustavno pravo*, Informator Zagreb 1995. godine, str. 100

¹⁰ Vidi o tome u Ralph Crawshaw, Barry Devlin, Tom Williamson, *Human Rights and Policing*, Kluwer Law International 1998. godine, str. 42

Arnstein, može ići od učešća koje je produkt manipulacije do «demokratskog ideala građanske kontrole koji je u mnogim situacijama više težnja nego ostvariva činjenica». «U stvari trenutna praksa u ovom domenu nalazi se negdje između informiranja, konsultacije i aktivnog učešća». ¹¹

Policija se u demokratskom društvu pojavljuje u dvostrukom kontekstu: S jedne strane ona je u funkciji obezbjeđivanja javnog reda i poredka, kako bi se omogućilo uživanje ljudskih prava kao temeljnog uvjeta demokracije, dok s druge strane policija se takođe javlja i u vezi ograničenja određenog broja ljudskih prava. Evropska konvencija navodi tri vrste ograničenja ljudskih prava i to derogacije, izuzetke i restrikcije. Derogacija je u funkciji odbrane države u vanrednom stanju sa izuzetkom apsolutno zaštićenih prava koja se ni pod kojim uvjetima ne mogu derogirati, a, izuzetci su ograničenja trajnog karaktera podložna kontroli Evropskog suda. Treći oblik tkz. restrikcije najviše dotiču upravo navedena prava i slobode (članovi 8-11 Evropske konvencije) koji su od temeljnog značaja za ispoljavanje demokratskog djelovanja. Pri toj vrsti ograničenja prvenstveno se uvažava suverenost državne vlasti tj. njeno «područje slobodne procjene» u skladu sa pravnim standardom «neophodno u demokratskom društvu» ali se kao mehanizam kontrole javlja i Evropski sud za ljudska prava koji djeluje onda kada država prekorači data ovlaštenja. A kako bi se navedeni standard pravilno tumačio trebalo bi uzeti u obzir i nacionalnu i javnu bezbjednost, javno zdravlje, moral, prava i slobode drugih, teritorijalni integritet, autoritet i nepristranost sudstva, sprječavanje nereda kao i kriminala. ¹² Primjetna je dakle enormna uloga i povezanost policije i u ovom segmentu neophodnom kako bi se osiguralo pravno i demokratsko funkcioniranje države.

Nasilna i samovoljna upotreba fizičke prinude izaziva strah i nesigurnost, i djeluje destimulirajuće na angažiranje građana. Suprotno tome, ona policija koja u najmanjoj mjeri upotrebljava fizičku prinudu, manje je nasilna i djeluje strogo po načelu zakonitosti, podstiče kulturu sudjelovanja u svim političkim i

¹¹ Francois Matarasso i Charles Landry, Čin ravnoteže: Dvadesettjedna strateška dilema u politici razvoja kulture, Savjet Evrope, Strasbourg i Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta/športa Federacije BiH, Sarajevo 1999. godine, str. 17

¹² Vidi o tome Ćazim Sadiković, Evropsko pravo ljudskih prava, Magistrat Sarajevo 2001. godine, str. 60

društvenim procesima. Policija je i u funkciji služenja društvu što se odnosi na povjerenje u policiju tj. mogućnost da se građani, u svakom trenutku, sa eventualnim problemom, mogu obratiti policiji što se i ogleda u izreci da «policija mora biti ogledalo društva». ¹³

Organi za primjenu zakona u koje spada i policija trebali bi biti predstavnici društva koji će odgovorno i efikasno u potpunosti biti na usluzi zajednici. Temeljni standardi takvog funkcioniranja kao i njihov odnos unutar političkog sistema u kojem djeluju ustanovljeni su rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih Nacija broj 34/169 od 17. decembra 1979. godine kao i međunarodnim standardima ljudskih prava što predstavlja osnov demokratizacije policije i društva. Upravo navedeni principi i standardi ukazuju i državi i policiji kako će djelovati u skladu sa demokratskim pravilima i principima.

Policija i ljudska prava u jednoj modernoj i demokratskoj državi veoma su ovisni jedni o drugima. Od velike je važnosti da se kultura ljudskih prava razvija unutar državnih organa i da se ona promatraju kao prava svojstvena svakom ljudskom biću a nikako kao prepreka koja se na neki način treba zaobići ili ignorirati u vršenju vlasti. Pravna država štiti ljudska prava, što više ona su i nastala u modernoj i demokratskoj državi, pa je to razlog više zašto prvenstveno policijski službenici ne smiju tu činjenicu ignorirati. U svakom slučaju bi bilo neprikladno djelovanje državnih organa suprotno načelima vladavine prava. Vladavina prava je temeljni faktor neophodan za kontrolu donosioca odluka kao i za sprječavanje zloupotrebe vlasti.

Uvjet postojanja moderne i demokratske države upravo je zaštita ljudskih prava, što potvrđuju i brojni međunarodni standardi, a postojanje prava bez zaštite bilo bi mrtvo slovo na papiru. Vladavina prava bila bi apsolutno neefikasna bez, kako smo to već naglasili, neovisnog sudstva koje osigurava član 10 Univerzalne deklaracije kao i član 6 Evropske konvencije. Međusobna ovisnost demokracije i vladavine prava odražava se u spletu povratnih okolnosti. Autokratska i neodgovorna vladavina ne može egzistirati u jednoj pravnoj državi isto kao što i vladavina prava za uvjet opstanka zahtijeva demokratske principe. Zahtjev da policija poštuje ljudska prava neophodan je

¹³ Nils-Erik Ahmansson, (former Direktor-General, Swedish National Police Board) , izlaganje «Policija i ljudska prava» održano 15. 05. 2001. godine, Raoul Wallenberg Institut u Lundu

svakako pri sprovođenju zakona koje ona vrši kao dio izvršne vlasti ali i iz razloga što je društveni poredak upravo ovisan o brojnim uvjetima koje postavlja vladavina prava.

Svaki pokušaj da se onemogući uživanje političkih prava ili djelovanje suprotno vladavini prava takođe može predstavljati osnovni razlog oštih tenzija ili nereda u društvenoj zajednici na duže staze. Ukoliko policija nastoji da njeno funkcioniranje bude u skladu sa demokratskim principima treba biti u potpunosti svjesna važnosti odnosa koji ona ima sa političkim organizacijama u društvu unutar kojeg djeluje. Pri tome se važnost njene funkcije iskazuje upravo u omogućavanju demokratske političke debate i političkih aktivnosti u skladu sa zahtjevima predstavnštva i odgovornosti vlasti. Policija osigurava uvjete kako bi društvene i političke promjene protekle u skladu sa ustavom i zakonom, bez rizika po opstanak javnog poredka.

Ukoliko zajednica ili dio zajednice izrazi zahtjeve za ostvarenjem određenih ciljeva, svakako da policija djeluje u smislu olakšavanja prenošenja tih zahtjeva političkom režimu a nikako suprotno. Isto tako, kada protivnici režima žele da postignu svoje ciljeve nasilnim putem ili na ilegalan način, uloga policije je ovog puta u sprječavanju takvih djelatnosti. Pri tome jasno vidimo da i kada su sredstva ili ciljevi vlasti u nesaglasnosti sa vladavinom prava, policija ne smije biti u službi takvog režima. U tom smislu možemo reći da je policija «savjest ustavnosti». ¹⁴

Možda su ova naša stanovišta samo izvjesni ciljevi, ali sigurno se ne radi o nedostižnim ciljevima jer su oni apsolutno ostvarivi u visoko sofisticiranoj i razvijenoj demokraciji gdje bi funkcija policije bila takođe u skladu sa najvišim standardima modernog i demokratskog društva.

Policija igra veliku ulogu u primjenu zakona, pa je samim tim i uloga policije velika kada se govori o borbi protiv terorizma. Terorizam u svakom pogledu predstavlja prijetnju demokraciji i djeluje u cilju uništenja demokracije. Tako je nedavno na Konferenciji predsjednika parlamenata Evrope održane u Zagrebu osuđen teroristički napad od 11. septembra 2001. godine u New Yorku, ali je istovremeno jasno naglašeno da današnja antiteroristička kampanja koja se vodi u svijetu ne

¹⁴ Ralf Crawshaw, Barry Devlin, Tom Williamson, *Human Rights and Policing*, Kluwer Law International 1998. godine, str. 44

smije biti usmjerena na ugrožavanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u pojedinim državama kakvih inače sve pojava ima. Tako je u Povelji naglašeno da: «Povelja poziva na poštivanje prava svakog ljudskog bića na život i posebno na neprimjenjivanje smrtne kazne, zabranu mučenja i neljudskog postupanja ili kažnjavanja, na poštivanje neovisnosti sudstva, na jamčenje prava na pošteno suđenje, na održavanje slobodnih izbora, primjenu javne sile na jednak i proporcionalan način, a posebno na zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja, kao i mirnog okupljanja i udruživanja.»¹⁵

Nakon svega izloženog moramo se upitati da li je izvodljivo postići i održati politički neutralnu ulogu policije u modernom i demokratskom političkom sistemu?

Svakako da je pitanje koje se ovdje postavlja vrlo kompleksno pri čemu se javlja stanovište da je skoro nemoguće dati odgovor u potpunosti. Danas je općepoznata činjenica da sve države svijeta nastoje biti pravne i demokratske kako bi svoj politički režim prikazale kao vladavinu prava i zakona. Pri tome vidimo da «što su odnosi uzajamnosti izraženiji, što je politika manje vlast, a više autoritet, što je manje sila, to će biti izaženije njezino drugo svojstvo – integracija, to će više biti odlučivanje kompromisom, a ne dominacijom, to će biti demokratskija».¹⁶ Svaka država tj. politički sistem koji u njoj djeluje uspjeh će da riješi ovo pitanje u onom stepenu u kojem je dosegnuto demokratsko funkcioniranje policije, tj. postaviti će okvire za stvarne indikatore prirode i kvaliteta dosegnutog stepena demokracije. A ona se stvarno izražava u uzajamnoj ovisnosti ljudskih prava i demokracije tj. ljudska prava mogu biti ostvarena samo u onoj državi u kojoj je uspostavljena vladavina prava.

Ako bi se htjeli osvrnuti na funkciju policije u BiH u svjetlu izloženih principa, onda bi nažalost morali konstatovati, da država BiH još uvijek nema sve potrebne institucijske uvjete da ostvari tu funkciju. Dovoljno je istaći da BiH, kao što je poznato, ima ne državnu, nego samo tri entitetske policije i to policiju FBiH, Republike Srpske i Distrikta Brčko. Suvišno je isticati da bi država BiH daleko uspješnije vodila borbu protiv terorizma, ali i svih drugih oblika kriminala, ako bi imala državnu policiju, ministarstvo unutrašnjih poslova i slično. Ako

¹⁵ Dnevni list «Oslobođenje», od 12. maja 2002. godine, str. 15

¹⁶ S. Sokol, B. Smerdel, Ustavno pravo, Informator Zagreb 1998. godine, str. 4

smo utvrdili da je policija neophodni uvjet i pretpostavka funkcioniranja moderne demokratske države – posebno zaštite ljudskih prava svih građana - onda se s pravom moramo založiti da i država Bosna i Hercegovina kao članica Savjeta Evrope najzad stvori modernu policiju koja će biti garant sigurnosti demokratskog društva i svakog građanina u njemu.

Na kraju, iz svega jasno proizlazi da policija, kao dio demokratske i pravne države, mora da štiti ljudska prava, u kontekstu ukupne obaveze države da zaštiti ljudska prava svojih građana i drugih lica koja su pod njenom jurisdikcijom. To uz sve drugo pretpostavlja da država BiH ne smije, ni u najtežim okolnostima, da pređe liniju koja bitnu funkciju zaštite ljudskih prava dijeli od moguće zloupotrebe te funkcije. Ovo je posebno važno danas kada borba protiv terorizma posebno naglašava ulogu policije u odbrani države BiH i zaštiti ljudskih prava što je – poslije prijema u Vijeće Evrope – i njena naglašena međunarodna obaveza.

Abstract

Function of police as one of the basic state agencies is today certainly everywhere important and delicate. It is about agency which it's reason of existence find in the protection of human rights, which is ensured by the modern, democratic and legal state («rule of law») with all it's attributes. However, it's very well known that states which are already decades democratic and legal are confronting with phenomenons that police agency pass the limit which separates protection of freedom from violation of freedom. The difficulties and temptations which that problem takes along are certainly more expressive in such countries that are at the beginning of the construction of political conscience, democratic rules and mechanism established by fundamental principle of the constitutionality and legality of freedoms and rights of the human and citizen with effective measures for their implementation and protection. Exactly from that reason the significance of the establishment of democratic and legal state which aims to protect effective equality for all people and their elementary rights and freedoms is enormous, during which is determinig the real place of police in democratic society.

Literatura

- Baćić Arsen i dr. Leksikon temeljnih pojmova politike: Abeceda demokracije, Fond Otvoreno društvo BiH, Sarajevo 1994.
- Canivez Patrice Odgojiti građanina, Pravni centar – Fond Otvoreno društvo BiH, 1999.
- Crawshaw Ralph, Devlin Barry, Williamson Tom Human Rights and Policing, Kluwer Law International 1998
- Festić Ibrahim Upravno pravo, Pravni fakultet Sarajevo 1974.
- Ivančević Velimir Institucije upravnog prava, Knjiga I, Zagreb 1983.
- Matarasso Francois, Landry Charles Čin ravnoteže: Dvadesettjedna strateška dilema u politici razvoja kulture, Savjet Evrope, Strasbourg i Ministarstvo obrazovanja, kulture i sporta/športa Federacije BiH, Sarajevo 1999.
- Sadiković Čazim Evropsko pravo ljudskih prava, Magistrat Sarajevo 2001. godine
- Sokol Smiljko, Smerdel Branko Ustavno pravo, Informator Zagreb 1995.
- Visković Nikola Država i pravo, Birotehnika CDO, Zagreb 1995.
- Ljudska prava, Odabrani Evropski dokumenti Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Nezavisni biro za humanitarna pitanja, Drugo izdanje, Sarajevo 1999.